

Екологічна безпека України

Рецензія
на колективну монографію
«Екологічна і природно-техногенна безпека України
в регіональному вимірі»

Глобальні зміни промислового та аграрного виробництва, збільшення міського населення і відповідно негативного навантаження на природне середовище викликає зростання неспокою щодо екологічної та природно-технологічної безпеки України.

Саме цій проблемі сьогодні присвячена монографія колективу дослідників ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», підготовлена за науковою редакцією академіка НАН України М.А. Хвесика¹.

Монографія складається із трьох розділів, перший з яких розкриває погляди авторів на теоретичні аспекти екологічної та природно-технологічної безпеки; другий – присвячений аналізу й оцінці цієї проблеми в Україні, а третій – формуванню стратегічних напрямів забезпечення екологічної та природно-технологічної безпеки.

Виходячи з того, що абсолютна безпека у природі існувати не може, оскільки соціально-економічна система впливає на природне середовище, яке, своєю чергою, змінюючись, впливає на неї, автори дають розширену оцінку критеріїв екопрогресу, який, за їхньою думкою, є процесом функціонального збагачення природних екосистем та їх елементів, підкреслюючи, що концепція сталого розвитку суспільства є однією із форм екопрогресу.

Цікаво подана класифікація теорій екологічного розвитку з виділенням чотирьох моделей: антропо-центристська, інвайроменталістська, радикальна і стійкості та цілісності світу.

Цілком можливо погодитися з тезою про те, що поняття безпеки за останні роки розширилося і набуло більш гуманістичного, спрямованого на інтереси людини, характеру, включаючи захист від хронічних загроз – голоду, епідемій, визнання нерозривного зв'язку між безпекою держави та добробутом її громадян (зазначимо, що це яскраво виявляється нині в умовах агресії Росії проти України) і посиленні акценту на міжнародне співтовариство у цій сфері.

Позитивно можливо оцінити формалізацію екологічної безпеки із використанням п'ятих змінних: природні ресурси та довкілля, геоэкономика, геоекосистема, людина і середовище її проживання та інституціоналізація екологічної безпеки.

Зазначимо, що автори сформулювали практично повну картину небезпек природного й техногенного походження з оцінкою їх впливу на людину і навколишнє середовище та векторів синергетичного взаємозв'язку техногенно-екологічної небезпеки із одночасним обґрунтуванням індикатора регіональної природно-техногенної небезпеки (РПТН) та методологічних підходів до оцінки рівня екологічної і природно-техногенної небезпеки.

Розглядаючи екологічну безпеку, автори дуже вдало згрупували області України за видами екологічних проблем із виокремленням територій, найбільш уражених викидами забруднюючих речовин у повітря та забрудненими зворотними водами, а також за показниками поширення водної ерозії і загибелі лісових насаджень.

Показано чіткий зв'язок утворення несанкціонованих сміттєзвалищ із розвитком промисловості по областях. Значну увагу приділено використанню водних ресурсів та ефекту декаплінгу (decoupling) як критерію еколого-економічного розвитку.

Формуючи основні напрями підвищення рівня екологічної безпеки в регіонах України, автори вичленили завдання щодо зменшення забруднення повітря, покращення стану водних, земельних і лісових ресурсів.

Заслужовують на увагу матеріали щодо природних та техногенних загроз безпеці розвитку кожної області України, міст Севастополь і Київ.

Не можна не погодитися із думкою дослідників щодо необхідності виявлення потенційних джерел надзвичайних ситуацій та їх всебічної оцінки для забезпечення надійного захисту від них.

Авторами значно покращено класифікацію екологічних стратегій забезпечення екологічної та природно-техногенної безпеки, яка складається з біфуркаційної, екоінноваційної, еко-ефективної, технологічно-екологічної, міжнародної екологічної, екологічної модернізації та адаптації з достатньо детальною характеристикою кожної.

Дослідників, які займаються проблемами екології, безсумнівно, зацікавлять матеріали прогнозу екологічного розвитку регіонів України, впровадження екоінновацій, порогові значення показників стану безпеки в екологічній сфері та рівень конкурентного екологічного потенціалу регіонів України.

Цікавою виглядає схема моніторингу навколишнього середовища з класифікацією його видів і систем.

Враховуючи стратегічний напрям України на входження до ЄС, автори дуже слушно окремо проаналізували екологічну і природно-техногенну безпеку країни в контексті Директив ЄС про навколишнє середовище, оскільки

¹ Екологічна і природно-техногенна безпека України в регіональному вимірі: монографія / [М. А. Хвесик, А. В. Степаненко, Г. О. Обіход та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф., акад. НАН України М. А. Хвесика. – К : ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 340с.

з кожним роком ЄС не тільки посилює вимоги до дотримання екологічних стандартів, а й збільшує витрати з бюджету ЄС на екологічну безпеку.

Погоджуючись із кожним висновком по матеріалах, викладених у монографії, рецензенти хотіли підкреслити важливість загального підсумку щодо продовження несприятливих умов для фінансування природоохоронної діяльності, які, на нашу думку, ще погіршаться внаслідок ворожої навали з боку східного сусіда й руйнування значної частини сіл і міст Донецької та Луганської областей сепаратистами і російськими найманцями.

У цілому, монографія за змістом і розкриттям матеріалів досліджень спеціалістів ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку» – це новий внесок у скарбницю української науки.

Рецензенти:

О. Г. Білорус,
д.е.н., професор, академік НАН України

В. І. Власов,
д.е.н., д.с-г. н., професор, академік
Академії сільськогосподарських наук
Республіки Казахстан

Monograph Review

Khvesyk, M. A., Stepanenko, A. V., Obikhod H. O. et al. (2014), In M. A. Khvesyk (Ed.). *Ecological and environmental industrial security of Ukraine in regional dimension*. Kyiv: State Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the NAS of Ukraine».

Abstract

The monograph reflects the authors' study of environmental and industrial security, a comprehensive analysis and evaluation of environmental and industrial security of Ukraine and its regions, particularly the formation of environmental and industrial security of Ukraine's regions, strategic direction for environ-

mental and industrial security of Ukraine and its regions, financial and economic mechanisms of environmental security. New and original research results deserve the positive estimation.

O. H. Bilorus,
D.Sc. (Economics), Academician, Professor,
National Academy of Sciences of Ukraine
V. I. Vlasov,
D.Sc. (Economics), Academician, Professor,
Agrarian Academy of Sciences of Kazakhstan

Рецензия на монографию

Экологическая и природно-техногенная безопасность Украины в региональном измерении: монография / [М. А. Хвесык, А. В. Степаненко, Г. О. Обиход и др.]; под науч. ред. д.э.н. проф., акад. НАН Украины М. А. Хвесыка. – К : ГУ «Институт экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины», 2014. – 340 с.

Коллективная монография отражает авторские исследования экологической и природно-техногенной безопасности, комплексный анализ и оценку экологической и природно-техногенной безопасности Украины, особенности формирования экологической и природно-техногенной безопасности регионов страны, стратегические направления обеспечения экологической и природно-техногенной безопасности Украины и ее регионов, финансово-экономические механизмы обеспечения экологической безопасности на региональном уровне. Новые и оригинальные результаты исследований ученых заслуживают положительной оценки.

О. Г. Белорус,
доктор экономических наук, профессор,
академик Национальной академии наук Украины
В. И. Власов,
доктор экономических наук, профессор,
академик Аграрной академии наук Казахстана

About The Economic Annals-XXI Journal

Institute of Society Transformation is a publisher of the leading Ukrainian Research Journal **Economic Annals-XXI** since 1996 (<http://soskin.info/en/material/1/about-journal.html>).

The Editorial Board of the Journal consists of 22 Doctors of Sciences who represent different affluent Research centres in Ukraine and other European countries (Latvia, Poland, Slovak Republic). In the Journal, articles of not only Ukrainian, but also foreign authors from Poland, Slovakia, Romania, Czech Republic, Latvia, Germany, Montenegro, Serbia, Malaysia, Vietnam, Russia, and other countries are published.

The Economic Annals-XXI Journal is included into seven international indexation databases:

- 1) Scopus, The Netherlands;
- 2) Index Copernicus, Poland;
- 3) Ulrich's Periodicals Directory, Great Britain, the USA;
- 4) EBSCOhost, the USA;
- 5) Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.), Germany;
- 6) InfoBase Index, India;
- 7) Russian Index of Science Citation (RISC), Russia.